

Latvijas Bankas nemonetārās politikas portfeļi: ar klimatu saistītās informācijas atklāšana

Saturs

1.	Ievads	3
2.	Pārvaldība	4
3.	Stratēģija	5
3.1.	Akcijas	5
3.1.1.	Ar klimatu saistīto risku mazināšana un tematisko ieguldījumu stratēģijas	5
3.1.2.	Iesaistīšanās	5
3.1.3.	Izslēgšana	6
3.1.4.	Bioloģiskā daudzveidība un vides piesārņojums	6
3.1.5.	Vides, sociālās atbildības un pārvaldības faktori (VSP)	6
3.2.	Fiksēta ienākuma vērtspapīri	6
4.	Riska pārvaldība	7
5.	Rādītāji un mērķi	8
5.1.	Definīcijas	8
5.2.	Ar klimatu saistītās informācijas atklāšanas rezultāti 2022. gadā	9
5.3.	Ilgtspējības stratēģijas ieviešanas rezultāti akciju portfelī	10
5.4.	Secinājumi	11
1.	Pielikums	12
2.	Pielikums	13

1. Ievads

Klimata pārmaiņas un pāreja uz ilgtspējīgu ekonomiku ietekmē finanšu aktīvu novērtējumu, ņemot vērā to ietekmi uz makroekonomiskajiem rādītājiem, piemēram, inflāciju, ražošanu, nodarbinātību, procentu likmēm, investīcijām un darba ražīgumu, kā arī to ietekmi uz finanšu stabilitāti un monetārās politikas transmisiju. Tādējādi klimata pārmaiņas un pāreja uz zemu oglekļa emisiju līmeni ietekmē Latvijas Bankas ieguldījumu portfeļos esošo aktīvu riska struktūru, kas, iespējams, var izraisīt nevēlamu ar klimatu saistītu finanšu risku uzkrāšanos.

Klimata pārmaiņu un pārejas risku identificēšana un pārvaldība ir ļoti svarīga gan makroekonomiskajai, gan finanšu stabilitātei, tieši ietekmējot Eirosistēmas mērķu sasniegšanu. Tām ir tieša ietekme uz Latvijas Bankas (turpmāk – arī Banka) uzdevumu sekmīgu izpildi, piemēram, monetārās politikas īstenošanu, finanšu stabilitātes veicināšanu, ārējo rezervju un citu finanšu ieguldījumu pārvaldīšanu un citām Latvijas Bankas funkcijām.

Latvijas Banka ir centrālo banku un uzraugu Finanšu sistēmas ekoloģizācijas tīkla (*Network for Greening the Financial System; NGFS*) dalībniece, kā arī atbalsta Eirosistēmas klimata politiku un aktīvi piedalās tās īstenošanā. Daļu Latvijas Bankas rezervju pārvalda ārējie aktīvu pārvaldītāji, un visi astoņi ārējie pārvaldītāji ir parakstījuši Apvienoto Nāciju Organizācijas Atbildīgu ieguldījumu principus (*United Nations' Principles for Responsible Investment; UN PRI*). Attīstīto tirgu akciju portfeļa ārējais pārvaldītājs arī apstiprinājis ISG US pārvaldības principus (*Investor Stewardship Group US Stewardship Principles*) un ICGN globālos pārvaldības principus (*International Corporate Governance Network's Global Stewardship Principles*).

2021. gada februārī Eirosistēma paziņoja, ka tā nākamo divu gadu laikā sāks veikt gadskārtēju ar klimatu saistītu finanšu informācijas atklāšanu par saviem eiro denominētajiem nemonetārās politikas portfeļiem (turpmāk – NMPP). Pārskatos tiks ievēroti Finanšu stabilitātes padomes ar klimatu saistītās informācijas atklāšanas darba grupas (turpmāk – TCFD) ieteikumi un terminoloģija.

Šajā pārskatā sniegta Latvijas Bankas pirmā ar klimatu saistītā finanšu informācija par tās NMPP (ārvalstu rezerves un citi nemonetārās politikas ieguldījumu portfeļi) Eirosistēmas ietvaros. Informācija strukturēta atbilstoši četrām TCFD kategorijām: pārvaldība; stratēģija; riska vadība; rādītāji un mērķi. Uzlabojot savas darbības caurskatāmību, Bankas mērķis ir veicināt ar klimatu saistītu datu pieejamību un labāku vispārējo izpratni par riskiem, kas saistīti ar klimatu. Šādi rīkojoties, Latvijas Banka tiecas samazināt savu ietekmi uz vidi un veicināt ilgtspējīgu rīcību sabiedrībā.

Latvijas Banka paziņoja par nodomu iekļaut ilgtspējības mērķus NMPP pārvaldībā 2021. gadā publicētajā "Latvijas Bankas ilgtspējības stratēģijā". Ieviešot ilgtspējīgu ieguldījumu vadlīnijas akciju portfelim¹, Banka mazīna ar klimatu saistītos finanšu riskus. 2022. gadā portfeļa mērķi tika paplašināti, integrējot tajos ar klimatu saistītos parametrus – ne vēlāk kā līdz 2050. gadam veicināt oglekļa emisiju neitralitāti, nodrošināt Parīzes nolīguma noteikumu ievērošanu un rīkoties, lai veicinātu bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu un piesārņojuma mazināšanu. Informācijas atklāšana laika gaitā tiks atjaunota un pilnveidota atbilstoši klimata datu pieejamības un kvalitātes attīstībai, kā arī ilgtspējīgu ieguldījumu stratēģiju attīstībai un kopīgām starptautiskām saistībām.

1 Attīstīto tirgu akciju portfelis 2022. gada 31. decembrī veidoja 9 % no NMPP.

2. Pārvaldība

Lai gan pastāv vienota Eirosistēmas nostāja par ilgtspējīgu ieguldījumu principiem, kas saistīti ar klimata pārmaiņām, NMPP pārvaldība ir katras Eirosistēmas centrālās bankas ziņā. Latvijas Banka savu ilgtspējības stratēģiju pieņēma 2021. gadā, un saskaņā ar to ilgtspējība ir faktors, kas tiek ņemts vērā papildus tradicionālajiem NMPP pārvaldīšanas mērķiem – ieguldījumu vērtības saglabāšanai, ieguldījumu likvidātei un ienākumu gūšanai.

Latvijas Banka ir ieviesusi integrētu pieeju ar klimatu saistīto jautājumu pārvaldībā, tāpēc ar klimatu saistītie apsvērumi tiek risināti tās vadības un ieguldījumu pārvaldīšanas struktūrās.

Latvijas Bankas padome ir atbildīga par darbības principu un mērķu apstiprināšanu attiecībā uz ieguldījumiem, t. sk. par to ieguldījumu mērķu apstiprināšanu, kuri saistīti ar klimatu. Investīciju komiteja un Tirgus operāciju pārvalde šos principus ievieš praksē un ziņo padomei vismaz reizi gadā.

Līdz šim Latvijas Banka ir piemērojusi ilgtspējības stratēģiju attīstīto tirgu akciju portfelim. Turpinās ilgtspējības mērķu ieviešanas process citu NMPP ieguldījumu politikā. Eirosistēmas ietvaros Banka izmanto klimata datu piegādātāju pakalpojumus, integrējot datus un klimata reitingu sistēmas ieguldījumu pārvaldīšanas procesā un ziņojumu sagatavošanai saskaņā ar Eirosistēmas vienoto nostāju.

Pašreizējais klimata pārmaiņu risku pārvaldības ietvars netiek uzskatīts par galīgu. Gaidāms, ka laika gaitā finanšu rādītāju ilgtspējības parametru izpaušana tiks attīstīta un būs iespējami turpmāki uzlabojumi, īpaši rādītāju, datu standartu un kvalitātes jomā.

3. Stratēģija

2021. gada novembrī Latvijas Banka paziņoja par apņemšanos iekļaut ilgtspējības mērķus NMPP pārvaldīšanā, kā noteikts tās ilgtspējības stratēģijā. Ņemot vērā Bankas konservatīvo riska tolerances politiku un tādējādi ierobežotās ieguldījumu iespējas, ilgtspējības mērķu iekļaušana NMPP šobrīd galvenokārt ir atkarīga no datu pieejamības un rādītāju uzlabojumiem.

3.1. Akcijas

Līdz šim Latvijas Banka ir izstrādājusi un apstiprinājusi īpašus ilgtspējības mērķus attīstīto tirgu akciju portfelim. Ilgtspējības stratēģijas principu ieviešana šajā portfeli tika pabeigta 2022. gadā.

Ieguldījumiem attīstīto tirgu akcijās Latvijas Banka ir piemērojusi šādus ilgtspējības stratēģijas elementus: ar klimatu saistīto risku mazināšana, tematiskie ieguldījumi, iesaistīšanās, emitentu izslēgšana no ieguldījumu kopas, kas balstīta uz komercsabiedrību = iesaistīšanos klimata pārejas programmās un ekonomisko darbību, vides piesārņojuma novēršana un bioloģiskās daudzveidības saglabāšana, kā arī vides, sociālās atbildības un pārvaldības faktori (VSP).

3.1.1. Ar klimatu saistīto risku mazināšana un tematisko ieguldījumu stratēģijas

Iespējamās ietekmes analizē tika secināts, ka ieguldījumiem akcijās piemērojot ar klimatu un ilgtspējību saistītas stratēģijas, tiktu realizēta nozīmīga ietekme, ko nodrošinātu gan datu pieejamība, gan iespēja sadarboties ar vērtspapīru emitentiem. Akciju portfeļa riska mazināšanas stratēģija ietver gan pārejas posma, gan fiziskos riskus.

Ar klimatu saistīto risku mazināšana tiek panākta, optimizējot akciju portfeli tā, lai vēlākais līdz 2050. gadam veicinātu oglekļa emisiju neitralitāti un nodrošinātu Parīzes nolīguma noteikumu ievērošanu, kā mērķi nosakot oglekļa intensitātes samazināšanu par 50 % salīdzinājumā ar etalonu vai pašdekarbonizāciju par 7 % gadā (bāze – 2019. gads) atkarībā no tā, kurš no abiem rādītājiem attiecīgajā brīdī ir mazāks. Papildus tiek izmantoti ārējā pārvaldītāja noteikti ieguldījumu faktori: klimata/ilgtspējības iespēju faktors (*green opportunities factor*) un klimata pārejas faktors (*glide path transition factor*).

3.1.2. Iesaistīšanās

Pietiekamas pārmaiņas nevar tikt panāktas, tikai izslēdzot no ieguldījumu kopas emitentus, kuri pašlaik neatbilst noteiktajiem kritērijiem. Lielāku ietekmi ilgtermiņā var panākt ar aktīvas iesaistes palīdzību. Akciju portfeli pārvalda ārējais pārvaldītājs, kuram Latvijas Banka ir deleģējusi iesaistes procesu. Banka izvērtē ārējā pārvaldītāja spēju iekļaut klimata ietekmes stratēģijas Bankas ieguldījumu pārvaldīšanā un nodrošināt aktīvu iesaistīšanos sadarbībā ar emitentiem. Ārējam pārvaldītājam ir vispusīga iesaistes politika un pieredze iesaistes stratēģiju izmantošanā un balsojumos akcionāru sapulcēs saskaņā ar attiecīgajām ieguldījumu pārvaldīšanas vadlīnijām. Iesaistīšanās politika ļauj Bankai izmantot savu akcionāra stāvokli komercsabiedrībās, lai ietekmētu korporatīvo lēmumu pieņemšanu saistībā ar klimata pārmaiņu risku un citiem ar VSP saistītiem faktoriem. Galvenais mērķis ir samazināt siltumnīcefekta gāzu (SEG) emisijas un nodrošināt, ka tiek samazināta ieguldījumu saņēmēju pakļautība klimata pārmaiņu riskam, vienlaikus veicinot ilgtspējību un labas pārvaldības prakses attīstību. Ar savu iesaisti Latvijas Banka iestājas arī par datu atklāšanas kvalitātes un pieejamības uzlabošanu komercsabiedrībām, kurās Banka ir akcionārs.

Latvijas Banka tic, ka plašāka būtiskas VSP informācijas izmantošana ieguldījumu analīzes procesā ļauj pieņemt pārdomātākus ieguldījumu lēmumus. Ārējo pārvaldītāju ieguldījumu politika ir viņu apņemšanās darboties kā aktīviem Bankas vārdā pārvaldītu līdzekļu īpašniekiem.

Pārvaldības pienākumu veikšana ir ārējā pārvaldītāja fiduciārā pienākuma galvenais elements un ietver:

- attiecību veidošanu ar komercsabiedrībām, iesaistoties regulārā un pastāvīgā sadarbībā;
- progresa fiksēšanu dialogā ar komercsabiedrībām;
- cik iespējams, balsojumus par visām rezolūcijām saskaņā ar Latvijas Bankas vadlīnijām;
- nepieciešamības gadījumā – sadarbību ar citiem akcionāriem;
- ziņošanu Bankai.

3.1.3. Izslēgšana

Latvijas Bankas attīstīto tirgu akciju portfelim attiecībā uz emitentiem tiek piemēroti vairāki izslēgšanas veidi, lai nodrošinātu plašāku ilgtspējības mērķu klāstu, proti, balstīti uz komercsabiedrību ekonomisko darbību un, iesaistīšanos klimata pārejas programmās. Uz ekonomisko darbību balstītā izslēgšana tiek piemērota komercsabiedrībām, kuras pārkāpj ANO Globālā līguma (*UN Global Compact*) principus un neviennozīmīgi vērtējamo ieroču un tabakas ražotājiem saskaņā ar Globālo nozaru klasifikācijas standartu (*Global Industry Classification Standard*) un Parīzes nolīgumam pielāgotiem Eiropas Savienības etaloniem (PAB). Savukārt izslēgšana, kas balstīta uz iesaistīšanos klimata pārejas programmās, piemērojama komercsabiedrībām, kuru darbība atbilstoši ārējā pārvaldītāja klimata pārejas programmai atzīta par nepietiekamu. Lai nodrošinātu prasības, kas saistītas ar ekonomisko darbību saskaņā ar Parīzes nolīgumam pielāgotiem Eiropas Savienības etaloniem, balstoties uz komercsabiedrību ieņēmumiem, Banka ierobežo ieguldījumus komercsabiedrībās, kuru apgrozījums šādās kategorijās pārsniedz norādītās mērķa robežas:

akmeņogļu ieguve	maksimums 1 %
nafta	maksimums 10 %
dabasgāze	maksimums 50 %
neefektīva elektroenerģijas ražošana	maksimums 50 %.

3.1.4. Bioloģiskā daudzveidība un vides piesārņojums

Latvijas Banka pārstrukturē savu portfeli, ieguldot komercsabiedrībās, kuras īsteno labāku bioloģiskās daudzveidības un atkritumu apsaimniekošanas praksi. Šī prioritāte tiek piešķirta, palielinot ieguldījumu īpatsvaru komercsabiedrībās, kuras darbojas labāk divās jomās: dabas resursi (vidējais svērtais ūdens pietiekamības, bioloģiskās daudzveidības, zemes izmantošanas un izejvielu ilgtspējīgas piegādes rādītājs) (+10 % attiecībā pret etalonu) un piesārņojums un atkritumi (vidējais svērtais toksisko emisiju, iesaiņojuma materiāla un to radītā piesārņojuma un elektronisko preču piesārņojuma rādītājs) (+10 % attiecībā pret etalonu).

3.1.5. Vides, sociālās atbildības un pārvaldības faktori (VSP)

Latvijas Banka ilgtspējīgiem ieguldījumiem par prioritāru uzskata iesaistes, nevis izslēgšanas pieeju, un uzņēmumi netiek izslēgti no akciju portfeļa, pamatojoties tikai uz vājiem VSP rādītājiem. Tomēr, lai uzsvērtu ne tikai vides, bet arī sociālo un pārvaldības faktoru nozīmi, Banka izmanto VSP faktoru nobīdes, uzlabojot portfeļa VSP rādītāju par 10 % attiecībā pret etalonu.

3.2. Fiksēta ienākuma vērtspapīri

Tiek turpināts darbs, lai formulētu atbilstošas ilgtspējības stratēģijas citiem NMPP, un progresu ziņojumi tiks atjaunināti katru gadu. Lai varētu izstrādāt un pieņemt attiecīgās ilgtspējības stratēģijas attiecībā uz citām aktīvu klasēm, īpaši strukturētiem instrumentiem (ar hipotēku nodrošinātiem vērtspapīriem (*Mortgage Backed Securities*; MBS) un ar aktīviem nodrošinātiem vērtspapīriem (*Asset Backed Securities*; ABS)), nepieciešami turpmāki uzlabojumi informācijas atklāšanas un novērtēšanas standartos.

Būtiska daļa Latvijas Bankas NMPP tiek ieguldīta MBS, ņemot vērā šīs aktīvu klases labvēlīgās īpašības salīdzinājumā ar ASV valdības vērtspapīriem. MBS sniedz iespēju investēt ar sociālu mērķi, jo MBS emitentu – valdības aģentūru *Fannie Mae*, *Freddie Mac* un īpaši *Ginnie Mae* – misija pēc būtības balstīta uz sociāliem principiem, kuru mērķis ir veicināt mājokļu pieejamību un valdības subsidēto līdzekļu plūsmu mājokļa kredītu ņēmējiem ar zemiem un vidējiem ienākumiem. Vēsturiskā skatījumā pētījumi ir parādījuši lielu plaisu ASV starp iedzīvotāju ienākumu līmeņiem vai etniskajām grupām.

Pašlaik lielākā problēma tirgū ir konsekvence, salīdzināmu un plaši pieņemtu datu trūkums. Izaicinājumi VSP principu iekļaušanai ASV ar aktīviem nodrošināto vērtspapīru stratēģijās un analizē atšķiras salīdzinājumā ar akcijām vai citiem fiksēta ienākuma vērtspapīriem tirgus sarežģītības, datu trūkuma un mainīgo klasifikācijas standartu dēļ. Valdības aģentūrām pēdējā laikā atklājot daļu ienākumu un individuālo aizdevumu datu, šis tirgus instrumentu segments ir kļuvis caurredzamāks. Neraugoties uz lielajiem panākumiem iniciatīvu jomā, investoriem joprojām ir sarežģīti iegūt informāciju par individuāliem aizdevumiem, jo pilnīgu caurredzamību aizliedz aizņēmēju aizsardzības likumi.

4. Riska pārvaldība

Atbilstoši integrētajai pieejai klimata pārmaiņu riski tiek pārvaldīti kā daļa no kopējā risku pārvaldības procesa. Tie neveido jaunu riska kategoriju, bet ir esošo finanšu risku kategoriju papildinošs faktors. NMPP finanšu risku kategorijā iekļauti tirgus, kredīta un likviditātes riski. Tirgus riski ietver valūtas kursu, procentu likmju un akciju cenu svārstības. Papildus tiem Bankas NMPP ir pakļauts klimata pārmaiņu riskiem.

Latvijas Banka atzīst, ka ir svarīgi veidot padziļinātu izpratni par klimata pārmaiņu riskiem NMPP, un ir pieņēmusi TCFD rekomendācijas un terminoloģiju, nosakot, novērtējot un mazinot ar klimata pārmaiņu riskus.

Latvijas Banka izmanto holistisku skatījumu, pārvaldot iespējamo kvantitatīvo ietekmi, ko klimata pārmaiņu riski ar NMPP starpniecību atstāj uz tās bilanci.

Klimata pārmaiņu riski pēc to būtības tiek iedalīti fiziskajos un pārejas posma riskos, un ietekmē visus riska aktīvus. Tā kā klimata pārmaiņas ietekmē gan makroekonomiskos, gan mikroekonomiskos faktorus, finanšu tirgiem ir svarīga loma šīs ietekmes novērtēšanā un atspoguļošanā aktīvu cenās. Aktīvu cenas komercsabiedrību fiksēta ienākuma vērtspapīru un akciju gadījumā ir pakļautas arī reputācijas riskiem un ar klimata pārmaiņām saistītu tiesvedību riskiem.

Latvijas Banka piemēro augšupējo (*bottom-up*) pieeju un klimata pārmaiņu riskus uztver kā finanšu risku pastiprinātājus. Ieguldījumiem tradicionālajās aktīvu klasēs, t. i., valdības vērtspapīriem, starptautisko institūciju un aģentūru fiksēta ienākuma vērtspapīriem, korporatīvajiem fiksēta ienākuma vērtspapīriem, segtajām obligācijām un akcijām, jutīgums pret klimata pārmaiņu riskiem tiek aprēķināts, pamatojoties uz vairākiem Eirosistēmā kopīgi noteiktiem rādītājiem un datu avotiem, piemēram, oglekļa pēdas nospiedumu un vidējo svērto SEG emisiju intensitāti (*Weighted Average Carbon Intensity; WACI*). Tā kā klimata pārmaiņu riski izpaustos kā finanšu zaudējumi, risku pārvaldīšanas ietvars līdztekus finanšu riskiem iekļauj arī klimata pārmaiņu risku pārvaldību.

Latvijas Banka savu NMPP klimata pārmaiņu risku parametrus novērtē, izmantojot īpašus rādītājus, kas ir integrēti tās risku pārvaldības sistēmā un tiks pārskatīti katru gadu. Turpinās darbs, lai izpētītu turpmāko attīstību saistībā ar visaptverošu klimata stresa testu lietošanu.

Latvijas Banka apzinās, ka ir svarīgi veidot padziļinātu izpratni par klimata riskiem tās NMPP attiecībā pret citiem riskiem. Ņemot vērā Bankas ieguldījumu sadalījumu, šobrīd tiek uzskatīts, ka tiem ir neliela ietekme uz esošajiem finanšu riskiem īstermiņā un vidējā termiņā. Tomēr klimata pārmaiņu riski tiek uzskatīti par nozīmīgākiem ilgtermiņā.

5. Rādītāji un mērķi

Šajā nodaļā apkopoti ar klimatu saistītie rādītāji un Latvijas Bankas mērķi attiecībā uz NMPP Eirosistēmas vienotās ar klimatu saistītās informācijas atklāšanas ietvaros, izmantojot vienotus rādītājus un kopīgus datu avotus, kas sniedz gan retrospektīvu, gan uz nākotni vērstu informāciju par emitentiem. Rādītāju aprēķini veikti saskaņā ar TCFD ieteikumiem un ir sagatavoti par ieguldījumiem gada beigās. Dati ir pieejami par pēdējiem trim kalendārajiem gadiem. Galvenie rādītāji, kas veido pamatu Eirosistēmas kopējai minimālajai informācijas atklāšanai par NMPP, ir WACI, kopējās absolūtās SEG emisijas un oglekļa pēdas nospiedums.

5.1. Definīcijas

WACI mēra portfeļa SEG emisiju intensitātes līmeni un ir izteikts tonnās CO₂ ekvivalenta (tCO₂e) uz 1 milj. eiro ieņēmumiem.² Katra emitenta SEG emisiju intensitāte tiek aprēķināta, to normalizējot ar kādu ekonomiskās aktivitātes rādītāju. Valsts un pašvaldību fiksēta ienākuma vērtspapīriem tiek izmantoti trīs rādītāji: iekšzemes kopprodukts, izteikts pirkspējas paritātē (IKP pēc PPP), uz ražošanu balstītām emisijām, otrkārt, iedzīvotāju skaits uz patēriņu balstītām emisijām un kopējie patēriņa izdevumi valdības emisijām. Pārējiem finanšu instrumentiem aprēķini veikti, balstoties uz emitentu ieņēmumiem. Ieguldījumu portfeļa WACI tiek aprēķināta, katru emitenta SEG emisiju intensitāti sverot ar tā īpatsvaru portfeli. WACI ir Eirosistēmas ar klimatu saistītās finanšu informācijas galvenais elements. Augsta datu pieejamība, datu normalizēšana un plaši izplatītā rādītāja izmantošana finanšu nozarē nodrošina portfeļu salīdzināmību, t. sk. noteiktos laika periodos. WACI nodrošina "ārēju skatījumu" (t. i., finanšu aspektu), ar kura palīdzību tiek novērtēts ieguldījumu portfeļa klimata pārejas risks.

$$WACI = \sum_n^i \left(\frac{\text{vērtspapīra vērtība}_i}{\text{portfeļa vērtība}} \right) \times \left(\frac{\text{izdevēja SEG}_i}{\text{izdevēja ienākumi milj. € vai IKP pēc PPP, iedzīvotāju skaits, kopējie patēriņa izdevumi}_i} \right)^3$$

Kopējo absolūto SEG emisiju rādītājs nosaka ar portfeli saistītās emisijas, kas izteiktas tonnās CO₂ ekvivalenta. Vērtspapīru SEG emisijas tiek svērtas atbilstoši investora ieguldījumam emitenta kopējā kapitāla struktūrā (uzņēmuma vērtība, ieskaitot bezskaidrās naudas līdzekļus (EVIC) vai IKP pēc PPP) un summētas, lai noteiktu portfeļa kopējās absolūtās SEG emisijas. Uz šo rādītāju tiek balstīts cits saistītais normalizētais rādītājs – oglekļa pēdas nospiedums. Tas nodrošina "iekšējo skatījumu" (t. i., vides aspektu), ar kura palīdzību tiek novērtēta portfeļa ietekme uz vidi.

$$\text{Kopējās absolūtās SEG emisijas} = \sum_n^i \left(\frac{\text{vērtspapīra vērtība}_i}{\text{EVIC vai IKP pēc PPP}_i} \times \text{emitenta SEG emisijas}_i \right)$$

Tā kā tas nav normalizēts rādītājs, portfeļu un laika periodu salīdzināmība ir ierobežota, un portfeļa lielums ir galvenais rādītāju ietekmējošais faktors. Lai pārvarētu šo trūkumu un sniegtu holistisku skatījumu uz portfeļa emisijām, ir svarīgi atklāt papildu informāciju – oglekļa pēdas nospiedumu.

Oglekļa pēdas nospiedums ir normalizēts portfeļa kopējo absolūto SEG emisiju rādītājs, kur par normalizācijas faktoru tiek izmantota portfeļa tirgus vērtība un kurš izteikts tonnās CO₂ ekvivalenta uz 1 milj. ieguldīto eiro, tādējādi ļaujot salīdzināt dažāda lieluma portfeļus noteiktos laika periodos.

$$\text{Oglekļa pēdas nospiedums} = \frac{\sum_n^i \left(\frac{\text{vērtspapīra vērtība}_i}{\text{EVIC vai IKP pēc PPP}_i} \right) \times \text{emitenta SEG emisijas}_i}{\text{portfeļa vērtība (milj. €)}}$$

Pagaidām galvenā uzmanība tiek pievērsta 1. un 2. pakāpes SEG emisijām ar iespēju pievienot 3. pakāpes emisijas, laika gaitā uzlabojoties aprēķinu metodoloģijai, datu kvalitātei un segumam, tādējādi samazinot emisiju dubulto uzskaiti.

2 Oglekļa dioksīda ekvivalents (jeb CO₂ ekvivalents) ir rādītājs, ko izmanto, lai salīdzinātu dažādu SEG emisijas, pārvēršot citu gāzu daudzumus līdzvērtīgā oglekļa dioksīda daudzumā ar tādu pašu globālās sasilšanas potenciālu (GSP). Plašāku informāciju sk. [Eurostat](#).

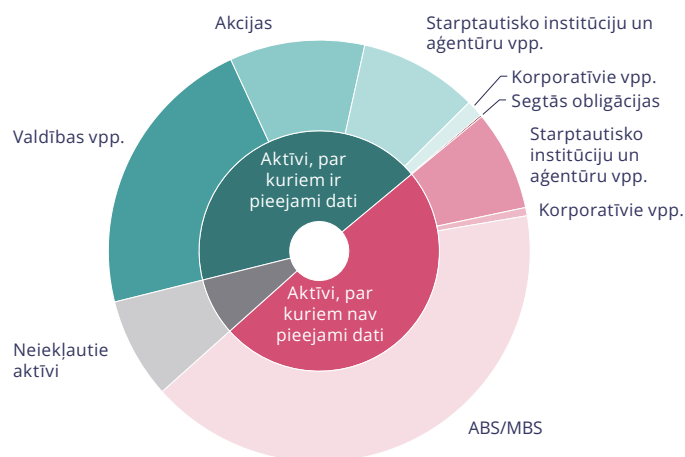
3 WACI aprēķinā normalizācijas faktors valsts un pašvaldību vērtspapīriem ir atkarīgs no aprēķinā izmantotā emisiju veida – IKP pēc PPP tiek lietots uz ražošanu balstītu emisiju gadījumā, iedzīvotāju skaits – uz patēriņu balstītu emisiju gadījumā un kopējie patēriņa izdevumi valdības emisiju gadījumā.

5.2. Ar klimatu saistītās informācijas atklāšanas rezultāti 2022. gadā

Tālāk sniegtie aprēķini aptver 92 % no kopējās NMPP tirgus vērtības gada beigās. Zelts, bezskaidrās naudas līdzekļi, negatīvās vērtspapīru pozīcijas, atvasinātie finanšu instrumenti un naudas ekvivalenti nav iekļauti klimata datu analīzē, jo tie pašlaik nav saderīgi ar šādu analīzi. Aprēķinu veikšanas laikā nebija pieejami SEG emisiju dati par ABS/MBS, atsevišķu starptautisko institūciju, aģentūru un korporatīvajiem fiksēta ienākuma vērtspapīriem, tādējādi kopējais klimata datu analīzes seguma koeficients Latvijas Bankas aktīviem ir aptuveni 43 %.

1. attēls

Klimata analīzes tvērums, tirgus vērtība 2022. gada 30. decembrī

Piezīme. Šeit fiksēta ienākuma vērtspapīri – vpp.

Detalizētu aktīvu izvietojuma metožu, normalizācijas faktoru un sadalījuma koeficientu aprakstu sk. 1. pielikumā.

Ieguldījumiem valsts un komercsabiedrību vērtspapīros (fiksēta ienākuma vērtspapīri un akcijas) ir nozīmīgākā ietekme uz klimatu (sk. 1. tabulu).

1. tabula

Ar klimatu saistītie rādītāji, NMPP 2022. gadā

	Valdības vērtspapīri			Pārējie emitenti					Pārējie emitenti kopā
	Uz ražošanu balstītās emisijas	Uz patēriņu balstītās emisijas	Valdības emisijas	Starptautisko institūciju un aģentūru fiksēta ienākuma vērtspapīri	Korporatīvie fiksēta ienākuma vērtspapīri	Segtās obligācijas	Akcijas	ABS/MBS	
Portfeļa lielums (milj. €)	1.199			917	105	5	564	2.238	3.830
WACI (tCO₂e/ienākumi milj. € vai IKP pēc PPP, iedzīvotāju skaita vai izdevumiem)	252	12	158	2	497	3	113	0	89
<i>datu pieejamība</i>	100 %	100 %	97 %	54 %	67 %	100 %	100 %	0 %	30 %
Kopējās absolūtās SEG emisijas (1. un 2. pakāpes emisijas izteiktas tCO₂e)	324.503	373.680	36.701	25	65.560	2	20.581	0	86.167
<i>datu pieejamība</i>	100 %	100 %	100 %	54 %	67 %	100 %	100 %	0 %	30 %
Oglekļa pēdas nospiedums (tCO₂e uz investētiem milj. €)	252	290	28	0	829	0	36	0	74
<i>datu pieejamība</i>	100 %	100 %	100 %	54 %	67 %	100 %	100 %	0 %	30 %

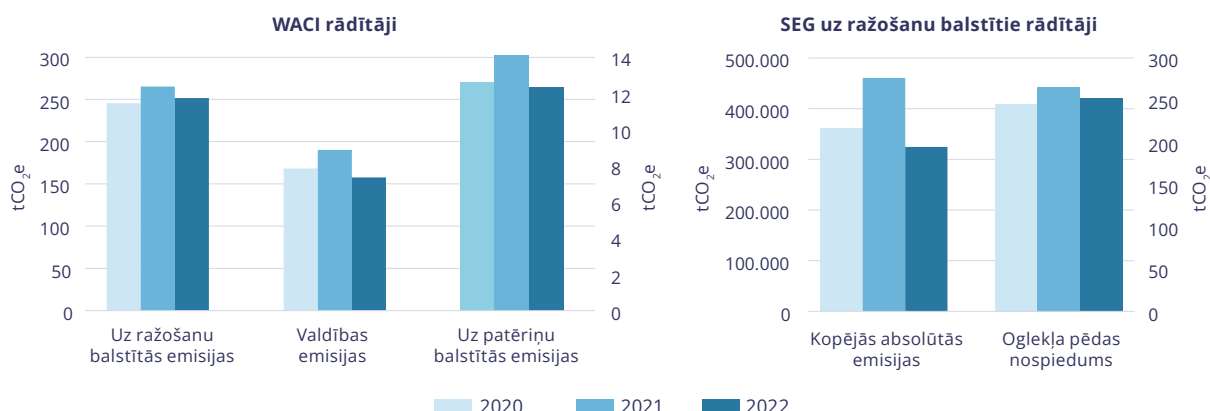
Piezīme. Pašvaldību emitenti tiek uzskatīti par valsts sektora emitentiem. Procenti zem rādītājiem atspoguļo datu pieejamību, kas aprēķināta kā procentuālā daļa no ieguldījumiem (t. i., ieguldījumu tirgus vērtība/portfeļa tirgus vērtība), par kuriem ir pieejami visi nepieciešamie dati (t. i., dati par SEG emisijām un finanšu dati). SEG emisiju datiem ir 1–3 gadu nobīde, tāpēc 2022. gada rādītāji atspoguļo 2021. gada komercsabiedrību emisijas un 2019., 2020. gada valdības emisijas. IKP, iedzīvotāju skaita, patēriņa izdevumu, komercsabiedrību ieņēmumu un EVIC dati ir par 2021. gadu. Parādītais portfeļa lielums tiek aprēķināts, izmantojot attiecīgā ieguldījuma tirgus vērtību neatkarīgi no ieguldījumam piemērotajiem uzskaites principiem. Rādītāji tiek aprēķināti, izmantojot akciju tirgus vērtību un fiksēta ienākuma vērtspapīru nominālo vērtību. WACI un oglekļa pēdas nospiedums atsevišķām aktīvu klasēm tiek atspoguļots individuāli.

Avoti: Latvijas Banka, ISS (iesniegti vai aprēķināti dati), C4F, Pasaules Banka un emitentu finanšu pārskati. Latvijas Bankas aprēķini.

Pēdējo triju gadu laikā galvenie rādītāji attiecībā uz ieguldījumiem valdības vērtspapīros ir bijuši samērā stabili (sk. 2. att.).

2. attēls

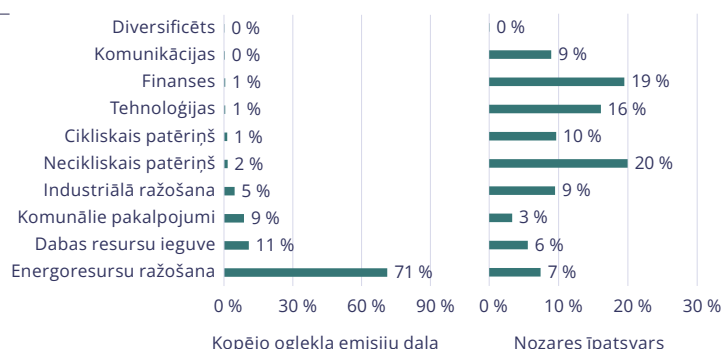
Pamatrādītāju attīstība attiecībā uz ieguldījumiem valsts vērtspapīros

Korporatīvajiem emitentiem (gan fiksēta ienākuma vērtspapīriem, gan akcijām) enerģētikas, pamatmateriālu un komunālo pakalpojumu sektora ekspozīcijas veido 91 % no kopējām SEG emisijām, bet tikai 16 % no attiecīgo vērtspapīru tirgus vērtības (sk. 3. att.). Tas izskaidrojams ar augsto SEG emisiju intensitāti šajās nozarēs.

3. attēls

Komerscābiedrību ieguldījumu (komerscābiedrību fiksēta ienākuma vērtspapīru un akciju) nozaru dalījums

2022. gadā Latvijas Banka ieviesa ilgtspējības stratēģijas principus attīstīto tirgu akciju portfelī, tāpēc portfeļa oglekļa pēdas nospiedums atbilstoši stratēģijai samazinājās par 47 % (sk. 4. att.).

4. attēls

Attīstīto tirgu akciju portfeļa oglekļa pēdas nospieduma dinamika

Piezīme. Rādītāji ir noapaļoti, pārmaiņas aprēķinātas, izmantojot precīzus skaitļus.

5.3. Ilgtspējības stratēģijas ieviešanas rezultāti akciju portfelī

Kā aprakstīts 5. nodaļā, attīstīto tirgu akciju portfeļa pārveide atbilstoši ilgtspējības stratēģijai tika pabeigta 2022. gada decembrī. Tā kā akciju portfeli pārvalda ārējais pārvaldītājs, 2. tabulā izmantoti ārējā pārvaldītāja dati un aprēķini. Ņemot vērā, ka attīstīto tirgu akciju portfelim tiek piemērota ilgtspējības stratēģija, 2. tabulā ir sniegti detalizētāki dati nekā aprēķinātie rādītāji par citiem NMPP, iekļaujot tajos portfeļa ilgtspējas vadlīnijās noteiktos rādītājus un faktorus.

2. tabula

Attīstīto tirgu akciju portfelis pēc ilgtspējības principu ieviešanas

Klimata un ilgtspējības rādītāji	Mērķa nobīdes no etalona	Rādītājs pirms pārveides	Nobīde no etalona pirms pārveides	Rādītājs pēc pārveides	Nobīde no etalona pēc pārveides
1. pakāpes SEG emisijas, balstoties uz komercsabiedrību ieņēmumiem (<i>Carbon Intensity Scope (turpmāk – CIS) 1, revenue based</i>)	-50 %	128.8	+0.0 %	62.1	-51.7 %
2. pakāpes SEG emisijas, balstoties uz komercsabiedrību ieņēmumiem (<i>CIS 2, revenue based</i>)	-20 %	33.6	+0.3 %	24.4	-20.8 %
3. pakāpes SEG emisijas, balstoties uz komercsabiedrību ieņēmumiem (<i>CIS 3, revenue based</i>)	-10 %	136.0	+0.2 %	120.8	-11.1 %
1. un 2. pakāpes SEG emisijas un atsevišķas 3. pakāpes SEG emisijas (<i>CIS 1, CIS 2 and selected CIS 3</i>), balstoties uz komercsabiedrību EVIC [^]	-50 %	254.1	+0.6 %	123.8	-51.4 %
Dekarbonizācijas mērķis atbilstoši 1. un 2. pakāpes SEG emisiju un atsevišķu 3. pakāpes SEG emisiju parametriem, balstoties uz EVIC (Decarbonisation target (reference metric - CIS 1, CIS 2 and selected CIS 3 (EVIC based))), un nosakot 2019. gadu par bāzes gadu [^]	-7 % gadā	N/A	N/A	N/A	N/A
Fosilā kurināmā rezervju faktors (<i>Fossil Fuel Reserves Factor</i>)	-30 %	N/A	+0.4 %	N/A	-86.6 %
Ilgspējības pārejas iespēju faktors (<i>Green Opportunities Factor</i>)	+20 %	N/A	+0.0 %	N/A	+20.4 %
Klimata pārejas faktors (<i>Glide Path Transition Factor (forward looking factor)</i>)	+35 %	N/A	-0.2 %	N/A	+34.5 %
Ārējā pārvaldītāja VSP svētais kritērijs (<i>ESG consensus score</i>)	+10 %	6.6	-0.0 %	7.3	+10.1 %
Dabas resursu tematika: ūdens pietiekamības, bioloģiskās daudzveidības, zemes izmantošanas un izejvielu ilgtspējīgas piegādes novērtējumi (<i>Natural Capital Theme Score (Water Stress Key Issue Score, Biodiversity & Land Use Key Issue Score, Raw Material Sourcing Key Issue Score)</i>)	+10 %	7.6	-0.0 %	8.4	+11.0 %
Piesārņojuma un atkritumu tematika: toksisku emisiju, iesaiņojuma materiāla un to radītā piesārņojuma un elektronisko preču piesārņojuma novērtējums (<i>Pollution and Waste Theme Score (Toxic Emissions & Waste Key Issue Score, Packaging Material & Waste Key Issue Score, Electronic Waste Key Issue Score)</i>)	+10 %	1.9	-0.1 %	2.1	+11.0 %

Avoti: Latvijas Bankas akciju portfeļa ārējais pārvaldītājs, MSCI ESG Research, Trucost, Thomson Reuters, MSCI. 2022. gada decembra dati. Indikatīvie ar portfeļa pāreju saistītie skaitļi, "pirms": 2022. gada 14. decembris, "pēc": 2022. gada 19. decembris.

Piezīme. [^]Tiek piemērots stingrākais noteikums starp SEG emisiju intensitātes novirzes mērķi un dekarbonizācijas mērķi 7 % gadā – ja –50 % novirze no etalona ir lielāka nekā novirze, ko rada dekarbonizācijas mērķis 7 % gadā attiecībā pret bāzes gadu, tiek piemērota 50 % novirze.

5.4. Secinājumi

Tā kā informācijas atklāšanas pamatā esošā metodoloģija un līdz ar to arī atspoguļotie rezultāti ir ļoti atkarīgi no veiktajiem pieņēmumiem, kā arī ir augsta ar klimata pārmaiņu riska īstenošanos saistīta nenoteiktība, šobrīd analītiskie rezultāti vēl netiek izmantoti kā pamats jebkādiem stratēģiskiem ieguldījumu lēmumiem vai konkrētiem riska mazināšanas pasākumiem. Eiropas Savienības ilgtermiņa stratēģijas mērķis ir panākt Eiropas Savienības klimatneitralitāti līdz 2050. gadam saskaņā ar Parīzes nolīguma mērķi saglabāt globālās temperatūras pieaugumu ievērojami zem 2 °C un turpināt centienus temperatūras pieauguma ierobežošanai līdz 1.5 °C. Turpmāk, atbalstot Eiropas Savienības klimata stratēģijas un Parīzes nolīguma principus, kā arī, pildot apņemšanos līdz 2050. gadam īstenot klimatneitrālas stratēģijas attiecībā uz NMPP, Latvijas Banka plāno turpināt savu klimata pārmaiņu risku pārvaldības sistēmas uzlabošanu, īpaši ņemot vērā šīs jomas strauji mainīgo raksturu datu pieejamības un kvalitātes, labās prakses un regulējuma ziņā.

1. Pielikums

SEG emisiju sadalījuma metodes, normalizēšanas un attiecināšanas faktori

1. tabula

Emisiju sadalījums

Izdevēja tips	Faktors	Piezīmes	Vienība
Komerccabiedrības	1. un 2. pakāpes SEG emisijas	1. pakāpe ietver tiešās SEG emisijas, kuru rašanās avotus kontrolē vai kuri pieder organizācijai (piemēram, emisijas, kas saistītas ar degvielas sadedzināšanu apkures katlos, krāsnīs, transportlīdzekļos). 2. pakāpe ietver netiešās SEG emisijas, kas saistītas ar elektroenerģijas, tvaika, siltuma vai dzesēšanas iekārtu iegādi.	tCO ₂ e
Starptautiskās institūcijas un aģentūras			
Valdības	Uz ražošanu balstītas emisijas	Iekšzēmē saražotās emisijas valsts fiziskajās robežās, tostarp iekšzemes patēriņš un eksports. Šī definīcija atbilst teritoriālo emisiju pieejai, kas pieņemta Apvienoto Nāciju Organizācijas Vispārējā konvencijā par klimata pārmaiņām (<i>United Nations Framework Convention on Climate Change</i>) ikgadējiem valsts pārskatiem.	
	Uz patēriņu balstītas emisijas	Ar iekšzemes pieprasījumu saistītās emisijas, ņemot vērā tirdzniecības ietekmi. Šis rādītājs sniedz plašāku priekšstatu par valsts emisijām un risina SEG emisiju pārvirzes problēmu, kas rodas transportējot saražotās preces uz valstīm, kurās preces tiek vēlāk patērētas.	
	Valdības emisijas	Centrālās valdības tiešās emisijas (piemēram, no ēkām, transportlīdzekļiem) un netiešās emisijas (piemēram, emisijas, kas saistītas ar enerģijas patēriņu, kā arī izdevumi, subsīdijas un investīcijas).	

2. tabula

Emisiju normalizēšana

Izdevēja tips	Faktors	Piezīmes	Vienība
Komerccabiedrības	Ieņēmumi	Kopējā ieņēmumu summa, kas gūta, pārdodot preces un pakalpojumus, kas saistīti ar uzņēmuma pamatdarbību. Komerčiālos ieņēmumus var saukt arī par pārdošanas apjomu vai apgrozījumu.	Milj. EUR
Starptautiskās institūcijas un aģentūras			
Valdības	Ražošana: IKP pēc PPP	IKP ir visu rezidentu ražotāju bruto pievienotās vērtības summa, pieskaitot visus nodokļus un atņemot subsīdijas, kas nav iekļautas produktu vērtībā. PPP konversijas faktors ir telpisks cenu deflators un valūtas konvertētājs, kas novērš valstu cenu līmeņu atšķirību ietekmi.	Milj. EUR
	Patēriņš: iedzīvotāji	Valsts kopējais iedzīvotāju skaits.	Iedzīvotāji
	Valdība: gala patēriņa izdevumi	Vispārējās valdības gala patēriņa izdevumos (iepriekš vispārējais valdības patēriņš) ietilpst visi valdības kārtējie izdevumi preču un pakalpojumu iegādei (ieskaitot atlīdzību darbiniekiem). Tas ietver arī lielāko daļu izdevumu valsts aizsardzībai un drošībai, bet neietver valdības militāros izdevumus, kas ir daļa no valdības kapitāla veidošanas.	Milj. EUR

3. tabula

Emisiju attiecināšanas faktori

Aktīvu klase	Faktors	Piezīmes	Vienība
Valdības vērtspapīri	IKP pēc PPP	Skatīt "IKP pēc PPP" aprakstu emisiju normalizēšanas tabulā.	EUR
Akcijas	EVIC	Parasto īpašumtiesību daļu tirgus kapitalizācijas summa fiskālā gada beigās, priekšrocību īpašumtiesību daļu tirgus kapitalizācijas fiskālā gada beigās un kopējā parāda un mazākuma līdzdalības uzskaites vērtību summa.	
Starptautisko institūciju vai aģentūru vērtspapīri			
Korporatīvie/ komercsabiedrību vērtspapīri			
Segtās obligācijas			

2. Pielikums

NMPP klimata rādītāji 2020.–2022. gadā

1. tabula

NMPP klimata rādītāji 2020. gadā

	Valdības vērtspapīri			Pārējie emitenti					Pārējie emitenti kopā
	Uz ražošanu balstītās emisijas	Uz patēriņu balstītās emisijas	Valdības emisijas	Starptautisko institūciju un aģentūru fiksēta ienākuma vērtspapīri	Korporatīvie fiksēta ienākuma vērtspapīri	Segtās obligācijas	Akcijas	ABS/MBS	
Portfeļa lielums (milj. €)	1.551			979	142	97	571	2.428	4.217
WACI (tCO₂e/ienākumi milj. € vai IKP pēc PPP, iedzīvotāju skaita vai izdevumiem)	246	13	168	2	28	2	153	0	72
<i>datu pieejamība</i>	100 %	100 %	100 %	56 %	91 %	73 %	100 %	0 %	31 %
Kopējās absolūtās SEG emisijas (1. un 2. pakāpes emisijas izteiktas tCO₂e)	360.305	414.792	44.673	37	1.236	18	30.982	0	32.273
<i>datu pieejamība</i>	100 %	100 %	100 %	56 %	91 %	73 %	100 %	0 %	31 %
Oglekļa pēdas nospiedums (tCO₂e uz investētiem milj. €)	246	283	30	0	10	0	54	0	25
<i>datu pieejamība</i>	100 %	100 %	100 %	56 %	91 %	73 %	100 %	0 %	31 %

2. tabula

NMPP klimata rādītāji 2021. gadā

	Valdības vērtspapīri			Pārējie emitenti					Pārējie emitenti kopā
	Uz ražošanu balstītās emisijas	Uz patēriņu balstītās emisijas	Valdības emisijas	Starptautisko institūciju un aģentūru fiksēta ienākuma vērtspapīri	Korporatīvie fiksēta ienākuma vērtspapīri	Segtās obligācijas	Akcijas	ABS/MBS	
Portfeļa lielums (milj. €)	1.812			877	204	57	882	2.398	4.418
WACI (tCO₂e/ienākumi milj. € vai IKP pēc PPP, iedzīvotāju skaita vai izdevumiem)	265	14	190	3	312	2	149	0	115
<i>datu pieejamība</i>	99 %	100 %	97 %	50 %	57 %	54 %	100 %	0 %	33 %
Kopējās absolūtās SEG emisijas (1. un 2. pakāpes emisijas izteiktas tCO₂e)	460.248	524.559	56.290	27	57.625	6	47.258	0	104.916
<i>datu pieejamība</i>	99 %	100 %	99 %	50 %	57 %	54 %	100 %	0 %	33 %
Oglekļa pēdas nospiedums (tCO₂e uz investētiem milj. €)	265	300	32	0	524	0	54	0	72
<i>datu pieejamība</i>	99 %	100 %	99 %	50 %	57 %	54 %	100 %	0 %	33 %

3. tabula

NMPP klimata rādītāji 2022. gadā

	Valdības vērtspapīri			Pārējie emitenti					Pārējie emitenti kopā
	Uz ražošanu balstītās emisijas	Uz patēriņu balstītās emisijas	Valdības emisijas	Starptautisko institūciju un aģentūru fiksēta ienākuma vērtspapīri	Korporatīvie fiksēta ienākuma vērtspapīri	Segtās obligācijas	Akcijas	ABS/MBS	
Portfeļa lielums (milj. €)	1.119			917	105	5	564	2.238	3.830
WACI (tCO₂e/ienākumi milj. € vai IKP pēc PPP, iedzīvotāju skaita vai izdevumiem)	252	12	158	2	497	3	113	0	89
<i>datu pieejamība</i>	100 %	100 %	97 %	54 %	67 %	100 %	100 %	0 %	30 %
Kopējās absolūtās SEG emisijas (1. un 2. pakāpes emisijas izteiktas tCO₂e)	324.503	373.680	36.701	25	65.560	2	20.581	0	86.167
<i>datu pieejamība</i>	100 %	100 %	100 %	54 %	67 %	100 %	100 %	0 %	30 %
Oglekļa pēdas nospiedums (tCO₂e uz investētiem milj. €)	262	290	28	0	829	0	36	0	74
<i>datu pieejamība</i>	100 %	100 %	100 %	54 %	67 %	100 %	100 %	0 %	30 %